

บทคัดย่อ

โครงการแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการรำมะหน่ำ (MANAU) ของชนเผ่าคะฉิ่นในชุมชนบ้านใหม่สามัคคีคะฉิ่น หมู่ 14 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการวิจัยที่ดำเนินงานโดยนักวิจัยชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีการรำมะหน่ำ (MANAU) ของชนเผ่าคะฉิ่นในชุมชนบ้านใหม่สามัคคีคะฉิ่น หมู่ 14 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาสถานภาพ และปัจจัย/เงื่อนไขการดำรงอยู่ของประเพณีการรำมะหน่ำ (MANAU) ของชุมชนบ้านใหม่สามัคคีคะฉิ่น 3) เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีการรำมะหน่ำ (MANAU) ของชนเผ่าคะฉิ่นในชุมชนบ้านใหม่สามัคคีคะฉิ่น หมู่ 14 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณีรำมะหน่ำ เป็นประเพณีหนึ่งที่สำคัญของชาวคะฉิ่น ซึ่งในอดีตจัดขึ้นเพื่อเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีท่าทางต่างๆ ที่เกิดจากการเลียนแบบท่าเดินของหมูนก จึงเกิดเป็นท่าทางและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ขนนกประดับ และภาพวาดที่เสามะหน่ำ และภายหลังก็มีการพัฒนารูปแบบการจัดขึ้นมาเรื่อยๆ และการจัดงานแต่ละครั้งก็มีเป้าหมายของการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ในส่วนของประเพณีรำมะหน่ำของชาวคะฉิ่นที่อาศัยในพื้นที่บ้านใหม่สามัคคีคะฉิ่น หมู่ 14 ตำบลเมืองนะ นั้นมีจุดเริ่มต้นในปี 2545 โดยมีเป้าหมายของการจัดงานเพื่อฉลองในการจัดงานฉลองพระชนม์พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2 ปี ต่อหนึ่งครั้ง

ผลการทบทวนข้อมูลของทีมวิจัยชุมชน ได้พบเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของชุมชน การโยกย้ายอพยพ และทบทวนข้อมูลเรื่องราวของการประกอบพิธีของประเพณีรำมะหน่ำ ซึ่งพบว่าในชุมชนมีการจัดงานประเพณีมะหน่ำมาแล้ว 5 ครั้ง โดยในการประกอบพิธีนั้นจะมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ หน่าซอ ซึ่งเป็นผู้นำในการเดินเพื่อประกอบพิธี และผู้เข้าร่วมทั่วไปในชุมชน ซึ่งในการประกอบพิธีนั้นก็จะมีความปฏิบัติ ทั้งในเรื่องของการแต่งกายของหน่าซอ และผู้เข้าร่วมที่เป็นชาวคะฉิ่น ในเรื่องของท่าทาง การเดิน ที่ต้องถูกต้อง เหมาะสม และมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น การเตรียมพิธีการ การเตรียมอาหาร ฯลฯ

ทั้งนี้ชุมชนให้ความสำคัญต่อประเพณีมะหน่ำ คือ การเป็นประเพณีดั้งเดิม ที่เป็นตัวร้อยให้ชาวคะฉิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาวคะฉิ่น ที่ต้องแสดงออกทั้งการพูดคุย การแต่งกาย วิถีชีวิตอาหาร การกิน และความเป็นอยู่ รวมทั้งถือเป็นจุดเชื่อมร้อยให้คนชาวคะฉิ่นได้กลับมาพบปะเจอกัน ที่สำคัญในปัจจุบัน คือเป็นการจัดงานเพื่อถวายพระพรแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันเฉลิมพระชนม์พรรษา

การดำรงอยู่ของประเพณีรำนะหน้ามาจนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้นได้เพราะชาวกะฉิ่นในหลายพื้นที่ ยังคงรักษาประเพณีดังกล่าวไว้ และมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงดังจะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีในประเทศไทย จะมีการเชิญผู้นำ หรือหน้าซองมาจากประเทศพม่า เพื่อให้กระบวนการขั้นตอนมีความถูกต้อง และในส่วนของชุมชนก็ได้พยายามเรียนรู้ และพัฒนาคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านให้สามารถเป็นผู้นำหน้าซองได้ โดยคาดหวังว่าจะรักษาประเพณีดังกล่าวไปถึงรุ่นลูกหลานในชุมชนได้ นอกจากนี้ปัจจัยเอื้อที่สำคัญที่ได้แก่ความตั้งใจของคนในชุมชนแล้ว การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีต่างๆ เช่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว เครือข่ายชาติพันธุ์กะฉิ่น ฯลฯ ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้การจัดประเพณีรำนะหน้าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน

แนวทางที่ทางชุมชนพยายามดำเนินการเพื่อรักษา คือ ความพยายามถ่ายทอดชุดความรู้ให้กับลูกหลานในชุมชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญ รวมถึงการลุกขึ้นมาขับเคลื่อนงานวิจัยครั้งนี้ ก็มีความคาดหวังว่า จะเป็นการรวบรวมข้อมูลที่จะสามารถบอกเล่าเรื่องราวที่สำคัญและเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนได้รับทราบได้ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป